

УДК 336.1

Литвиненко С.В.

**АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ
БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
РЕГІОНУ**

У статті проаналізовано фінансово-економічний стан будівельного комплексу Дніпропетровського регіону. Запропоновано інноваційний фінансовий механізм для зниження прихованої доходності підприємців, а також розроблено алгоритм комплексної системи технологічного проектування, організації, нормування праці і техніки та оцінки витрат проекту.

The state and analysis of financial-economical development of building complex in Dnipropetrovsk region were given in an article. General actual problem of shadowing of financial resources was presented. Author suggested the resolution of this problem by reporting of construction work completion in MS Project for contractor, government and watching all expenditures differentially.

Будівництво є однією з головних сфер суспільної діяльності, оскільки формує процес відтворення основних фондів для інших галузей господарства. Сучасний етап розвитку територіальних комплексів характеризується посиленням конкуренції за регіональні будівельні ринки, результат якої залежить від всебічного удосконалення виробництва та підвищення ефективності управління. Немаловажного значення для отримання конкурентних позицій набуває вчасна діагностика стану галузі, оскільки глибокий аналіз фінансово-економічних показників будівельного комплексу дозволяє виявити як загальні тенденції його розвитку, так і отримати інформацію, на основі якої стає можливою розробка науково виваженої концепції подальшого регулювання економіко-господарської діяльності з метою підвищення ефективності виробництва та створення інвестиційної привабливості регіону.

Незважаючи на наявність певного теоретичного доробку, який представлено роботами таких економістів як В. Д. Ардзінов, В. І. Втюрін, С. Гласс, І. С. Степанов, С. А. Ушацький, В. П. Хібухін та інших, ряд питань теоретичного і практичного характеру залишається недостатньо розробленими і дискусійними. Так, зокрема, проблемою теоретичного і практичного плану є високий рівень тінізації економічної діяльності як будівельної галузі, так і всієї вітчизняної економіки, що суттєво занижує показники їхнього функціонування.

Враховуючи те, що сам фінансовий механізм, який діє у будівельній галузі не відповідає новим ринковим тенденціям і вимагає реформування, а тінізація економіки не дає можливості визначити основні тенденції розвитку за рахунок застосування традиційних індикаторів, постає проблема пошуку адекватного інструментарію досліджень.

Метою даної статті є аналіз фінансово-економічного стану будівельного комплексу Дніпропетровського регіону, а також розробка інноваційного фінансового механізму для зниження прихованої доходності підприємців і алгоритму комплексної системи технологічного проектування, організації, нормування праці і техніки та оцінки витрат проекту.

Якщо розглядати розвиток будівельного комплексу Дніпропетровського регіону у 2007 році, то слід відзначити, що до його складу входило 7933 підприємства, що становить 8% від кількості усіх підприємств регіону. При цьому частка будівельної продукції у випуску регіонального продукту складала всього 7, 6% (для порівняння: на

державному рівні в Росії – 12-15%), а валова додана вартість (ВДВ) щодо випуску товарів і послуг (ВТП) у будівництві з кожним роком зменшується на 2% (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка зміни ВТП й ВДВ будівельного комплексу регіону

Економічні показники	Роки					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Випуск регіонального продукту (факт. цінах), млн. грн.				30040	41227	52347
Випуск товарів і послуг (факт. цінах), млн. грн.	1419	1397	1669	2465	2931	4017
Валова додана вартість (факт. цінах), млн. грн.	560	554	660	925	1043	1312
Індекси фіз. обсягу випуску товарів і послуг (у порів. цінах, % до попереднього року)	93,9	92,1	117	129	88,2	104,4
Індекси валової доданої вартості (у порівн. цінах, % до попереднього року)	92,4	92,4	117	122	83,6	94,3
Частка ВДВ у ВТП	0,39	0,39	0,39	0,38	0,36	0,327

Зведено по: [1; 2; 3; 4; 5]

Отже, виникає суперечність між потенціальними можливостями підприємств, що базуються на кількісному параметрі, і тим результатом, до якого приводить їхня діяльність. Іншими словами, ті підприємства, які діють сьогодні у будівельному комплексі Дніпропетровського регіону, тільки виходячи із їхнього кількісного складу мали б давати значно більший приріст випуску продукції.

Аналізуючи причини такого стану, приходимо висновку, що функціонування галузі за останні роки визначили загальні тенденції розвитку національної економіки і політичної ситуації, яка склалася в Україні. Перш за все, це реформування відносин власності, яке сприяло формуванню незалежно діючих суб'єктів приватнопідприємницької діяльності, що, у свою чергу, викликало загострення конкуренції у галузі. Дані таблиці 2 дають уявлення про зміну кількості підприємств за формами власності, які функціонували у різні періоди у будівельному комплексі Дніпропетровського регіону.

Так, у будівельному комплексі спостерігається зростання кількості підприємств і організацій приватних структур: з 33% у 2003 році до 89% у 2006 році. Збільшується також і кількість будівельних підприємств-юридичних осіб: у 2007 р. їх число становило 2958 од. у порівнянні з 2003 роком, де їхня кількість визначалась 1874 од. Загалом у ході реформ, що відбувалися у сфері власності, кількість державних підприємств суттєво скоротилася і склала у 2006 р. 149 од., тобто всього 2% від загальної кількості всіх підприємств у будівництві.

Щодо динаміки капітальних вкладень у будівельний комплекс, то тут відзначається позитивна тенденція. Як свідчить таблиця 3, капітальні інвестиції у Дніпропетровському регіоні у цілому, і у його будівельному комплексі зокрема, постійно зростали.

Таблиця 2

Динаміка зміни кількості підприємств будівельного комплексу регіону

	Роки						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Усього підприємств по області	67748	71856	75818	79916	83737	87691	92301
Кіл-кість будівельних підприємств-юридичних осіб, один.			1874	2106	2272	2524	2958
Усього підприємств у будівництві			5806	6210	6700	7272	7933
<i>За формами власності</i>							
державна				151	151	149	
комунальна				55	59	60	
приватна				2026	6000	6488	
колективна				3558			
власність міжнародних організацій				16			

Зведено по: [1; 2; 3; 4; 5]

Якщо розглянути структуру капітальних вкладень, то найбільший обсяг складають ті, що спрямовуються на придбання машин і устаткування, де їх середній показник складає 46-48%. Інвестиції у капітальне будівництво за 2002-2007 роки стійко тримаються на рівні 40%. Однак, витрати на інші необоротні матеріальні активи відображають щорічну тенденцію до зниження. У той час, витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта збільшуються щорічно і утримуються на рівні 1-2%.

Аналіз структури капітальних вкладень 2005 року відносно 2004 року показує різке зниження інвестицій у нематеріальні активи, які починають зростати на 0,5% тільки у 2007 р. Взагалі у 2007 році відбувається перерозподіл засобів: інвестиції в основний капітал знижуються на 1,5%, а інвестиції у нематеріальні активи і витрати, що пов'язані з поліпшенням об'єкта інвестування, зростають. Таким чином, констатуємо факт збільшення загальної кількості підприємств, що діють у будівництві, а також зростання їхньої потенційної можливості до нарощування обсягів випуску продукції за рахунок інвестиційних ресурсів.

Структура джерел фінансування інвестицій в основний капітал, яка наведена у таблиці 4, свідчить про пріоритет грошових вкладень власних засобів підприємств, що також є позитивним моментом, оскільки вказує на можливість відтворення на власній основі.

Одночасно спостерігається розширення джерел фінансування будівельної галузі - кредити банків і інших позик відносно 2000 р. зросли у 2007 році у 3,6 рази. Також позитивним у тенденції розвитку структури джерел фінансування є збільшення частки фінансування будівництва за рахунок державного бюджету у 2 рази у 2007 р. порівняно з 2000 роком.

Капітальні інвестиції у фактичних цінах, млн.грн.

	Роки					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Усього по обл., млн. грн.	3378	4781	6827	8957	12310	17359
-інвестиції в основний капітал	2918	4246	5906	7792	10737	14873
% до загального обсягу	86,4	88,8	86,5	87	87,2	85,7
у т.ч. капітальне будівництво	1486	1920	2730	3445	5023	6955
% до загального обсягу	44	40,2	40	38,5	40,8	40,1
придбання машин і встаткувань	1432	2326	3176	4347	5715	7919
% до загального обсягу	42,4	48,6	46,5	48,5	46,4	45,6
- витрати на ін. необоротні матеріальні активи	76	97	112	135	203	253
% до загального обсягу	2,3	2	1,6	1,5	1,6	1,4
- витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта	288	309	566	906	1203	1906
% до загального обсягу	8,5	6,5	8,3	10,1	9,8	11
- інвестиції в нематеріальні активи	75	110	224	104	143	300
% до загального обсягу	2,2	2,3	3,3	1,2	1,2	1,7
- витрати на формування основного стада	21	19	19	20	24	26
% до загального обсягу	0,6	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Індекси інвестицій в основний капітал, у порів. цінах % до попереднього року, усього по обл.	100,2	138	122,1	109,7	124,2	121,2
Інвестиції в основний капітал у будівництві, млн. грн.	67	70	70	89	184	246
Індекси інвестицій в основний капітал, у порів. цінах % до попереднього року, будівництво	63,7	96	85,5	113,1	196,2	119

Зведено по: [1; 2; 3; 4; 5]

Оцінка інвестиційної привабливості капітального будівництва визначається обсягом виконаних робіт будівельними організаціями. Для вирішення завдань контролю й регулювання інвестицій важливим представляється також аналіз відтворювальної структури (див.табл.5).

Таблиця 4

Структура джерел фінансування інвестицій в основний капітал

	Роки							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Усього, %	100	100	100	100	100	100	100	100
засобів держ. бюджету	2,6	2,5	3,6	5,3	5,5	1,9	4,6	5
засобів місцевих бюджетів	4	2,9	2,9	2,1	3,3	2,2	1,7	2,1
власних засобів підприємств і організацій	79,5	77,6	71,9	73	72,3	68,9	72,5	69,9
засобів іноземних інвесторів	0,7	2,6	6,8	4,4	5,2	7,4	1,7	1,7
засобів населення на будівництво власних квартир	2,4	1,8
засобів населення на індивідуальне житлове будівництво	4,3	4	4,8	2,9	2,4	2,3	2,9	3,1
кредитів банків і ін. позик	4	6	4,6	7,7	6,9	13,5	13,2	14,5
ін.джерела фінансування	4,9	4,4	5,4	4,6	4,4	3,8	1	1,9

Зведено по: [1; 2; 3; 4; 5]

Таблиця 5

Обсяг будівельних робіт і структура інвестицій в основний капітал

	Роки							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Обсяг виконаних будівельних робіт, у факт. цінах, млн. грн. *	617,7	604,3	582,4	736,7	1213	1454	2234	3277
Індекс у порівн. цінах до попереднього року, %	88,2	84	87,8	120,5	132,4	87,2	104,1	111,6
Інвестиції в основний капітал за відтворюваною структурою, у т.ч.,%					100	100	100	100
- технічне переоснащення й реконструкція діючих підприємств					37	78	50	83,5
- нове будівництво					63	22	3,7	16,5
- підтримка діючих потужностей							46,3	--

*За даними великих, середніх і вагомих по обсягах малих підприємств.

За 1995-2005р.- обсяг робіт, виконаних по контрактам будівельного підряду, з 2006р.- обсяг будівельних робіт з урахуванням обсягу робіт, виконаних господарським способом. Джер.: www.dnprstat.gov.ua.

Аналіз тенденції розвитку обсягу виконаних робіт показує різке підвищення їхньої кількості у 2003-2004 роках на 20,5% і на 32,4%. У 2005 р. відбувається падіння, а у 2006р. і 2007р. рівень виконаних робіт збільшується на 4% і 12%. У 2005 р. відносно 2007 р.

різко змінюється відтворювальна структура: інвестиційна привабливість у нове будівництво з 63% у 2004 р. знижується до 16,5% у 2007 р. і пріоритет переходить до технічного переоснащення й реконструкції діючих підприємств (37% у 2004р. та 83,5% у 2007р.).

Зростання ефективності підприємств і розвиток економіки багато в чому визначають фінансові результати, витрати й фінансова оцінка основних і оборотних коштів підприємств. Починаючи з 2004 року фінансовий результат будівельних підприємств є позитивним, однак у 2005-2006рр. отримуваний загальний прибуток знижується. Прибуток в 2007 р. досяг 202,3 млн. грн. - це в 2,6 рази більше 2006 р., а сума збитку склала 169,2 млн. грн. і збільшилась на 33,6 млн. грн. Рентабельність підприємств збільшується від 1% у 2004 р. до 3% у 2007 р. при одночасному зниженні частки збиткових підприємств: у 2007 р. їхня кількість склала 33% до загальної кількості (див. табл.6).

Таблиця 6

Фінансові результати підприємств будівельного комплексу

	Роки							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Фінансовий результат від основної діяльності до оподаткування, млн. грн. (+) прибуток,(-) збиток	-98,3	64,9	-59,8	-70,2	138,6	118	78,5	202,3
Сума збитку, млн. грн.	142,3	87	111,5	154,3	107,6	131,2	135,6	169,2
Рентабельність	-5			-1,5	1	1,1	1,9	3
Збиткові підприємства, до загальної кількості, %	51,9	46,8	43,9	43,2	37,1	39,2	38	33

Зведено по: [1; 2; 3; 4; 5]

Картина операційних витрат до реалізованої продукції видається песимістичною (див. табл.7). З 2003 р. у структурі витрат, окрім матеріальних, спостерігається щорічне їх зниження. Так, у 2007 р. відносно 2003 р. у структурі загальних витрат витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи знижуються у 2,3 рази, на амортизацію у 2 рази, а інші операційні витрати - у 2,2 рази. На фоні цього матеріальні витрати збільшилися у 1,27 рази. Це пояснюється суттєвим підвищенням цін на будівельні матеріали і зниження фонду оплати праці будівельникам, і, як наслідок, зниженням рівня надходжень коштів до державного бюджету, які направляються на соціальні заходи. Фахівці-виробники вказують на зростання цін будівельних матеріалів, яке і викликало структурні зміни у 2007р., що виражаються у зростанні матеріальних витрат, які разом із вартістю для перепродажу товарів і послуг по відношенню до загальних витрат склали 82% (див.мал.1).

Якщо говорити про реальну картину, яка склалася у будівельному комплексі по заробітній платі, то ми не вбачаємо тенденції до зниження даного показника. За офіційними даними, наприклад у Росії, де констатується високий рівень застосування нелегальної праці будівників з України і республік Середньої Азії, частка оплати праці у загальній вартості робіт становила 10-12%, а за фактичними виплатами – 14-18% [6, с. 105]. Натомість у будівельному комплексі Дніпропетровського регіону за офіційними даними вона складає тільки 8%. . Все це свідчить про «тінізацію» фінансових ресурсів будівельного ринку.

Таблиця 7

Структура операційних витрат реалізованої продукції підприємств будівельного комплексу

	Роки				
	2003	2004	2005	2006	2007
Матеріальні витрати, %	58,6	79,1	77,3	68	74,2
Вартість товарів і послуг для перепродажу, %	--	--	0,4	10,5	7,7
Амортизація, %	3	1,3	1,6	1,4	1,4
Витрати на оплату праці, %	18,4	8,8	9,7	8,6	7,8
Відрахування на соціальні заходи, %	6,7	3,3	3,7	3,1	2,9
Інші операційні витрати, %	13,3	7,5	7,3	8,4	6
Витрати на 1 грн. виготовленої продукції коп./грн.	99,5	96,7	100	98,4	97,8

Ціни й тарифи	Роки							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Індекс зміни ринкової вартості продукції підприємств буд. матеріалів, виробів і конструкцій до її ринкової вартості[7, с.121]	274	226	213	201	188	161	142	118
Те ж БМР[7, с.119]	314	249	233	224	213	170	146	118
Індекс цін будівельних матеріалів, %, стат. даних.	118,5	102,6	101,2	102,8	103,3	105,7	104,7	--

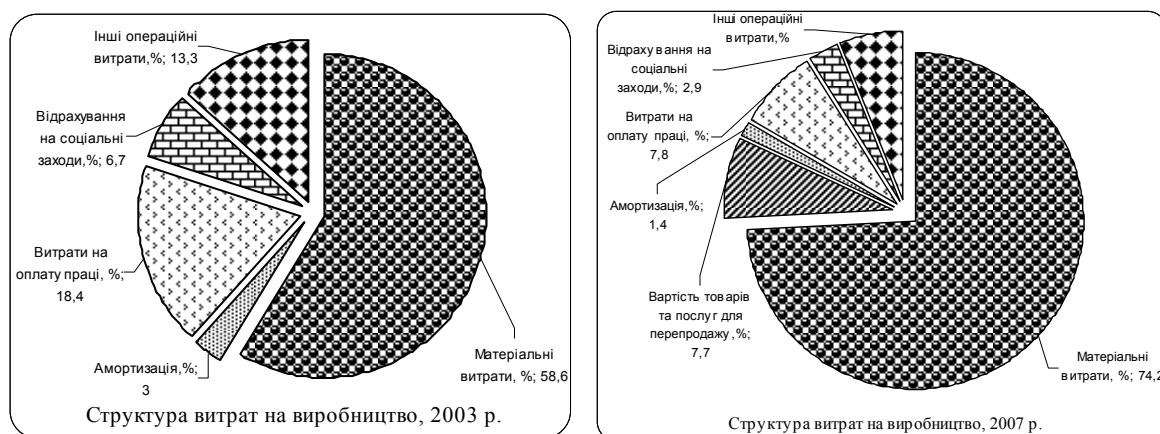

Рис.1 Структура витрат на виробництво у 2003 і 2007 роках

Порівнюючи показники динаміки індексу ринкових цін будівельних матеріалів з індексами цін за статистичними даними також вбачається вага розбіжність даних. Це ще раз підтверджує існування вагової частки фінансових ресурсів у «тіні».

Неординарною є картина фінансового стану основних і оборотних коштів будівельних підприємств регіону (див.табл.8). З 2000 р. до 2003 р. знижується вартість основних засобів на 15%. у 2006 році, не дивлячись на збільшення введених у дію нових основних засобів на 80% відносно 2005 року, вартість основних засобів різко падає на 16% до 2005 р., але у 2007 р. ситуація декілька поліпшується. Ступінь зносу щороку складає 46-47%. Високий ступінь зношування і низький коефіцієнт відновлення основних засобів показує аналіз зниження амортизаційних відрахувань у структурі витрат реалізованої продукції (див.табл.7).

Таблиця 8

**Фінансова оцінка основних і оборотних коштів будівельних підприємств
(факт.ціни на кінець року, млн.грн.)**

	Роки						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Основні засоби	1138	1057	1053	1393	1601	1339	1660
Введення в дію нових основних засобів	29	41	45	97	101	181	203
Ступінь зносу	--	--	--	46,6	51,3	47,1	45,4
Оборотні кошти	1268	1182,6	1795,1	2001,1	2501,5	5110,6	5967
у т.ч. у запасах товарно-матеріальних цінностей	263,9	256,7	339,1	422,6	655,5	762	978
Індекси вартості основних засобів (% до попереднього року)	92	93	99,6	132	115	84	124
Індекси вартості нових основних засобів (% до попереднього року)	96,7	141,3	109,7	215,5	104	179	112
Індекси вартості оборотних коштів (% до попереднього року)	106	93	151,7	111,4	125	204	117
Індекси в запасах товарно-матеріальних цінностей (% до попереднього року)	109	97	132	124,6	155	116	128

З кожним роком оборотні кошти, у т.ч. у запасах товарно-матеріальних цінностей збільшуються приблизно на 10-30%. Не зрозуміла ситуація 2006 р. При збільшенні виконаних робіт на 4% (див.табл.6), при індексі ринкової вартості продукції 142% (див.табл.7) у 2 рази збільшилася вартість використання оборотних коштів, причому запаси у товарно-матеріальні цінності збільшилися всього лише на 16% до 2005 р., (див.мал.2). Це свідчить про прихованість доходності підприємців за звітністю у показниках, а саме: обсягах виконаних робіт та оборотних засобів.

Таким чином виникає досить серйозна проблема «тінізації» фінансових ресурсів у будівельному комплексі регіону, яка не може бути повною мірою вирішена на основі існуючих методик. Нами пропонується алгоритм комплексної системи технологічного проектування, організації, нормування праці і техніки та оцінки витрат проекту шляхом

введення звітності виконання будівельних робіт підприємств з використанням програмних продуктів управління проектами MS Project або MS Primavera .

Характерними рисами даних продуктів є можливість відстеження запланованих і фактичних витрат. Перевагою цих продуктів порівняно із системою АВК (сучасна система розробки кошторису, що діє в Україні) є можливість контролю та управління одночасно матеріальними, технічними, трудовими, часовими й грошовими параметрами відповідно до організаційно-технологічної схеми виконання робіт.

Суть пропонованої звітності полягає у тому, що підприємство на етапі узгодження розробляє тактику підприємства - календарне планування робіт, яке включає у себе визначення робіт, їх послідовність, витрати ресурсів (матеріальних, технічних (машино-годин), трудових), трудомісткість робіт (людино-годин), час виконання робіт і їх вартість.

На підставі проекту виробництва робіт, відповідно до організаційно-технологічної схеми розробляється календарний графік виконання робіт. У програмний продукт MS Project вводяться найменування робіт, їх послідовність. На кожне просте завдання (операції) включаються ресурси, на кожний ресурс вводяться обсяги трудо-, машино-, матеріальних витрат, а також одиниці призначення і розраховується базова тривалість виконання робіт. На підставі найменувань, послідовності, тривалості завдань розробляється початок і закінчення робіт, тобто календарний план робіт (див. рис. 2). На кожний ресурс устанавлюються стандартні й понаднормові ставки на одну людино-годину, машино-годину й одинична вартість матеріалів.

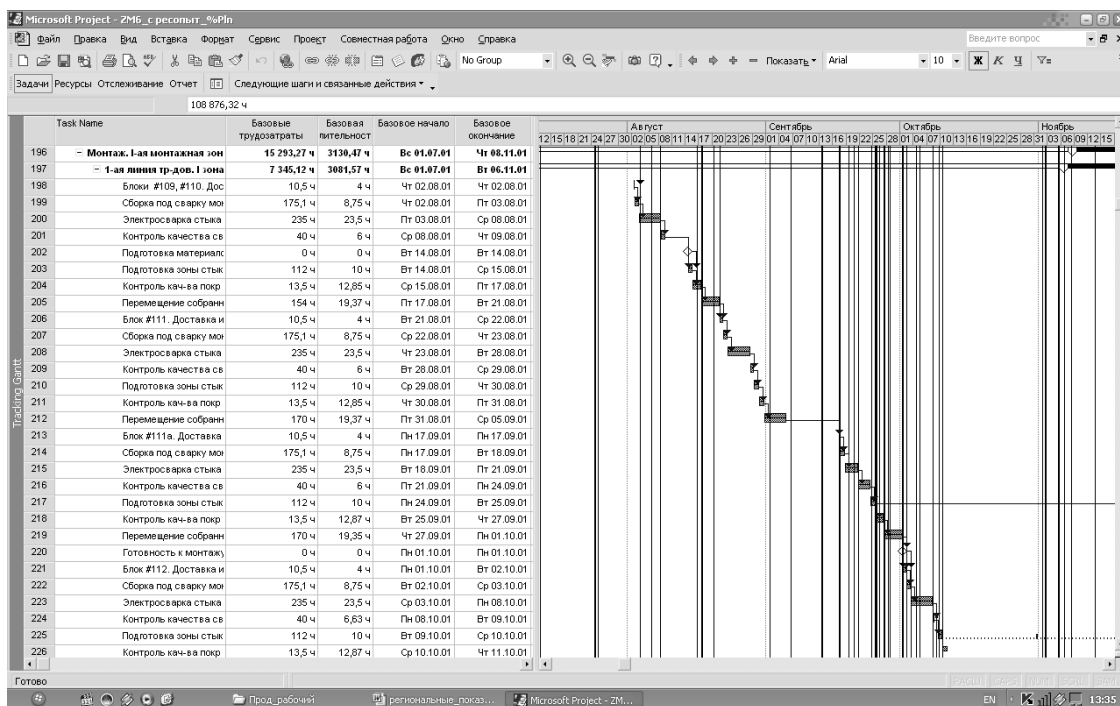

Рис.2. Розробка календарного планування робіт

Наступними етапами системи звітності є аналіз всіх витрат по кожному завданню, визначення загальних трудовитрат й грошових витрат в динаміці, тобто прямих витрат проекту (див. рис. 3), а на етапі фактичного виконання робіт – виявлення відхилень фактичних показників діяльності від планових.

Название	Трудовые ресурсы	Группа ресурсов	Литература	Затраты	Подробности				
					Август	Сентябрь	Октябрь	Ноябрь	Декабрь
0 - Устройство наружных трубопроводов	108 876,32 ч		6945 ч	5 148 738,28грн.	5 520,57ч	12 801,75ч	20 839,65ч	18 596,1ч	19 083,47ч
1 - Изготовление на заводе и поставка на пло	0 ч		1624 ч	0,00грн.	225 609,54грн.	688 782,48грн.	1 129 617,79грн.	812 135,81грн.	963 691,42грн.
2 * 1 линия. Поставка блоков тр-дов	0 ч		1672 ч	0,00грн.					
51 * 2 линия. Поставка блоков тр-дов	0 ч		848 ч	0,00грн.					
100 * 3 линия. Поставка блоков тр-дов	0 ч		1216 ч	0,00грн.					
148 * 4 линия. Поставка блоков тр-дов	0 ч		1672 ч	0,00грн.					
196 * Монтаж I-ая монтажная зона	15 293,77 ч		3226,45 ч	653 716,15грн.	3 204,88ч	3 178,07ч	7 244,63ч	1 400,8ч	
364 * Монтаж II-ая монтажная зона	17 482,75 ч		4612,87 ч	747 387,08грн.	139 962,42грн.	132 145,19грн.	305 030,22грн.	66 451,44грн.	
554 * Монтаж III-ая монтажная зона	41 636,77 ч		3367,25 ч	1 837 465,12грн.	453,88ч	4 186,82ч	3 444,09ч	5 769,92ч	2 998,2ч
987 * Монтаж IV-ая монтажная зона	28 578,9 ч		6124,53 ч	1 217 491,81грн.	21 638,30грн.	168 270,47грн.	152 773,31грн.	249 642,93грн.	131 254,55грн.
1304 * Гидроиспытания трубопроводов	4 678,35 ч		6345 ч	91 338,05грн.	91 695,40грн.	2 845,25ч	2 157,2ч	5 892ч	10 654,36ч
1391 * Обратная засыпка. Земельные работы	0 ч		3522,2 ч	0,00грн.	1 270,02ч	2 945,25ч	2 891,47грн.	407 719,47грн.	647 038,43грн.
1402 * Прочие работы	922,48 ч		2835,43 ч	539 851,87грн.	55 641,26грн.	128 019,80грн.	128 398,20грн.	25 247,16грн.	48 833,07грн.
1407 * Металлические конструкции (в комплекте)	289 ч		417 ч	62 164,25грн.	491,75ч	196,92ч	640,28ч	189,2ч	
1411 * Контракт исполнен	0 ч		0 ч	0,00грн.	0 367,77грн.	3 697,36грн.	12 369,66грн.	3 074,00грн.	

Рис.3. Загальні прямі витрати контракту в динаміці

Отже, алгоритм комплексної системи технологічного проектування, організації, нормування праці та техніки, а також оцінки витрат проекту з використанням програмного продукту управління проектами MS Project можна використовувати в процесі звітності підприємств, а також при контролі і регулюванні усіх витрат замовником та державою. Перевагою цієї системи на відміну від діючих сьогодні в Україні є можливість одночасного контролю матеріальних, технічних, трудових витрат, трудомісткості діяльності, часових та грошових параметрів відповідно до організаційно-технологічної схеми виконання робіт.

Література

1. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2003 р. [Текст] / Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Дніпропетровській області. – Дніпропетровськ : Державний комітет статистики України, 2004. – 601 с.
2. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2004 р. [Текст] / Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Дніпропетровській області. – Дніпропетровськ : Державний комітет статистики України, 2005. – 620 с.
3. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2005 р. [Текст] / Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Дніпропетровській області. – Дніпропетровськ : Головне управління статистики, 2006. – 526 с.
4. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2006 рік//Відп.за вип. Почиталіна І.В.– Дніпропетровськ: Головне управління статистики, 2007. – 513 с.
5. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2007 р. [Текст] / Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Дніпропетровській області. – Дніпропетровськ : Головне управління статистики, 2008. – 535 с.
6. Бюлетень «Стройинформ».-Спб.: РЦС, №1, 2003. Джер.: Ардинов В.Д. Организация и оплата труда в строительстве.-Спб.: Питер, 2004.- 158 с.
7. Ценообразование в строительстве. Сборник официальных документов и разъяснений. – К.: Инпроект, 2008. – № 2.-128 с.

Рекомендовано до публікації
д.е.н. Павленко І.І. 16.02.09

Надійшло до редакції
03.02.09